

SOUSOŠÍ SE SOCHAMI SVĚTCŮ S MARIÁNSKÝM SLOUPEM

Každý den kolem něj chodíme anebo jezdíme. Připadá nám jako součást našeho života a našeho městyse. Zmiňuji se o pískovcovém sousoší se sochami světců, se sloupem s kompozitní hlavicí a sochou Panny Marie Immaculaty v žehnajícím gestu se sepjatýma rukama, bohatě zřaseným pláštěm a svatozáří z hvězd. Lev, na kterém stojí Panna Marie Immaculata nepatří k příliš častým atributům Panny Marie. Sousoší nechal zhotovit majitel panství hrabě Bernard Ferdinand Věžník po ukončení moru v letech 1679-1682. Jako rok dokončení sousoší se uvádí rok 1701, kdy hrabě získal privilegium povyšující ves na městečko Nové Dvory. Tento významný šlechtic zvelebil svými stavebními aktivitami celé Nové Dvory. Podle skladby světců jsou zde ochránci proti moru (sv. Roch, sv. Rozálie), ale také čeští zemští patroni (sv. Jan Nepomucký, sv. Zikmund). Sv. Barbora doplňuje morový sloup jako patronka umírajících, proti bouři a požáru. Co vše museli ti svatí slyšet a vidět a čeho všeho se stali svědky. Pojďme si o nich něco povědět, kdo byli a jaký byl jejich osud.

Roch z Montpellieru (okolo 1295[?] Montpellier – 16. srpna 1327 Montpellier) byl katolický světec, uctíváný

jako patron proti moru. Podle legendy pocházel ze zámožné rodiny z jihofrancouzského města Montpellier. Poté, co mu zemřeli rodiče, rozdál svůj majetek chudým a vypravil se jako prostý poutník do Říma. Během své cesty údajně řadu lidí zázračně uzdravil od moru, nakonec se však sám v Piacenze morem nakazil. Uchýlil se do ústraní za město, aby tam bez pomoci a sám zemřel, ale přidal se k němu jakýsi pes, který nemocnému Rochovi přinášel jídlo. Roch se překvapivě uzdravil a vrátil do svého rodného města. Tam, nikým nepoznán, byl uvržen do žaláře jako cizí vyzvědač. Roch se svou totožností nikomu nesvěřil, a tak vyšla najevo teprve poté, co pro něj po pětiletém věznění přišla smrt. Již v 15. století se svatý Roch těšil

velké oblibě a byly mu, podobně jako svatému Šebestiánovi, adresovány přímlyvy za uzdravení nemocných při morových epidemiích. Střediskem jeho kultu se staly Benátky, kam byly Rochovy ostatky přeneseny. Rochova popularita byla velká zejména v Itálii, Francii a Německu. Svatý Roch bývá znázorňován jako mladý zarostlý muž v poutnickém oděni (široký klobouk a hůl), který si vykasává oděv na noze, takže jsou patrné praskající morové vředy na jeho stehně. Doprovází jej pes. Zdroj: wikipedie

Jan Nepomucký, Jan či Johánek z Pomuka (mezi 1340 a 1350 v Pomuku, dnešním Nepomuku – 20.

března 1393 v Praze) byl generální vikář pražského arcibiskupa, později uctíváný jako svatý **Jan Nepomucký**, mučedník katolické církve a jeden z českých zemských patronů. Jan z Pomuku se narodil někdy kolem roku 1340 v Pomuku, který náležel nedalekému cisterciáckému klášteru pod Zelenou horou. V místě, kde dnes stojí barokní kostel sv. Jana Nepomuckého, stál podle ústního podání domek, kde se Jan narodil. Janův otec Velflín byl v Pomuku v letech 1355 až 1367 rychtářem a jednalo se pravděpodobně o Čecha německého původu. O matce není nic moc známo, ovšem byla pravděpodobně Češka, neboť Jan již odmala mluvil plyně česky a jeden z nepodložených důvodů jejího českého původu je, že pocházela z českého pomuckého rodu Hasilů. Základní vzdělání získal zřejmě ve škole zřízené roku 1344 při farním kostele sv. Jakuba. Další studia nejsou s jistotou doložena, barokní legendy uvádí, že studoval u cisterciáků v blízkém klášteře, dále studoval na pražské univerzitě. Od roku 1369 působil jako veřejný notář v Praze. Poté působil jako hlavní písař u právě vytvořených soudních akt generálních vikářů. Od roku 1380 byl oltářníkem u sv. Erharda a sv. Otilie ve svatovítském kostele a farář u sv. Havla. Mezi lety 1383 a 1387 studoval církevní právo na Padovské univerzitě a studium ukončil jako doktor dekretů. Vrátil se roku 1387 a vyměnil svoje oltářnictví za

místo kanovníka u sv. Jiljí. O dva roky později se stal kanovníkem a advokátem vyšehradské kapituly. V září 1389 byl jmenován generálním vikářem pražského arcibiskupa po Kuneši z Třebovle. Během Janova vikariátu měl pražský arcibiskup pouze dva generální vikáře. Druhým byl M. Mikuláš Puchník, který také zastával úřad oficiála. Následujícího roku vyměnil Jan svou farnost u sv. Havla za úřad žateckého arcijáhna. Jan zastával úřad generálního vikáře, který již v 80. letech 14. století díky svým pravomocím hrál podstatnou roli ve správě arcibiskupství, v neklidné době sporu mezi arcibiskupem a králem. Kvůli velkému západnímu schizmatu vzniklo nepřátelství mezi českým králem Václavem IV. a arcibiskupem Jenem z Jenštejna. Jejich spor byl také sporem o jmenování biskupů a vůbec vysokých církevních úřadů. K zásadnímu vývoji ve sporech o obsazování úřadů došlo po smrti Racka, opata kláštera v Kladrubech. Král totiž mínil vytvořit z kláštera nové biskupství obsazené sobě věrným biskupem a tím zmenšit arcibiskupovu moc. Jan však 10. března 1393 potvrdil nového opata, zástupci kláštera navrženého Olena. Václav IV. tehdy pobýval na Křivoklátě a nestihl proti volbě včas podat námitky. Jednalo se o delikátní věc a opatrná formulace potvrzovací listiny dokazuje, že generální vikář Jan o tom věděl. Spor o Kladruby a potvrzení listiny bylo nejspíše hlavním důvodem, proč byl Jan zajat a mučen. Historicky nedoložená a nepravděpodobná je role Jana Nepomuckého jako důvěrníka či zpovědníka královny Žofie, který nechce prozradit zpovědní tajemství, která je známá např. z Hájkovy kroniky. Takto důvěrná dvorská funkce je nepravděpodobná již z důvodu Nepomukovy příslušnosti ke královi znepřátelené skupině okolo arcibiskupa. Dne 20. března 1393 se brzo ráno sešel král Václav IV. s Janem z Jenštejna. Po krátké hádce nechal král zajmout čtyři muže z arcibiskupova doprovodu, Jana z Pomuka, Mikuláše Puchníka, míšeňského probošta Václava Knoblocha a laika arcibiskupského hofmistra Něpra z Roupova. Ti byli vyslýcháni na Pražském hradě, poté na Staroměstské radnici, kde byl posléze držen Něpr a ostatní byli přesunuti do staroměstské rychty, kde byli mučeni. Jan zemřel během tohoto mučení, ostatní byli propuštěni. Okolo deváté večer pak bylo jeho tělo svrženo z dnešního Karlova mostu do Vltavy. Až do průzkumů tělesných pozůstatků antropologem Emanuelem Vlčkem se předpokládalo, že Jan zemřel utonutím, Vlček objevil poranění hlavy, která vznikla pravděpodobně při mučení a vedla ke smrti ještě před svržením do řeky. Dne 17. dubna našli Janovo tělo zachycené na pravém břehu Vltavy, nedaleko svého kláštera rybáři. Od nich jeho tělo převzali bratři Křižovníci s červeným srdcem – Cyriaci, jejichž novicové jej uctivě vyzvedli a s úctou odpovídající jeho hodnosti jej pochovali v kostele sv. Kříže většího při svém klášteře. Generálním převorem byl tehdy bratr Jan (1373–1403), třetí generální převor řádu, od přenesení sídla řádu do Prahy. Osudy Jana z Pomuku nekončí jeho smrtí – legenda o jeho životě, a především smrti prochází v průběhu dalších českých dějin velmi zajímavými a vrtkavými peripetemiemi. Po Janově smrti podává Jan z Jenštejna k římské kúrii *stížné podání* na Václava IV., v němž již Jana označuje jako mučedníka. Již několik let po jeho smrti (1401) životopisec Jana z Jenštejna uvádí zázračné okolnosti nalezení jeho těla a opět jej označuje za mučedníka. Augustiniánský opat Ludolf kolem roku 1398 označuje Jana z Pomuku za „ctihodného onoho muže, milého Bohu i lidem, Čechům i Němcům“. Před rokem 1416 bylo tělo bývalého generálního vikáře pohřbeno v katedrále sv. Víta. Zdroj: wikipedia

Zikmund také Zikmund Burgundský (1. května 524) byl králem Burgundů od roku 516 až do své smrti. Byl

synem krále Gundobada, po němž v roce 516 převzal vládu nad Burgundy. Spolu s bratrem Godomarem III. byli poraženi v bitvě u Vézeronce Chlovíkovými syny. Godomar z bitvy uprchl, ale Zikmund byl zajat Chlodomerem, králem Orléansu, kde byl držen jako vězeň. Později byl spolu s manželkou a jeho dětmi popraven. Katolickou církví je uctíván jako světec a je také jedním z českých zemských patronů. Zikmund byl synem burgundského krále Gundobada a žákem Avita z Vienne, chalcedonského biskupa z Vienne, který odvrátil Zikmunda od ariánské víry burgundských předků. Ve Valais v roce 515 založil klášter zasvěcený svatému

Mauriciovi. Následující rok se stal králem Burgundů. Podle Řehoře z Tours se Zikmund oženil s Ostrogotou, dcerou ostrogótského krále Theodoricha Velikého. V manželském svazku se narodil syn Sigerich. Po smrti Ostrogóty se ovdovělý Zikmund znovu oženil a jeho druhá manželka „nevlastního syna týrala a urážela

ho“. Když o svátku roku 517 viděl Sigerich svou nevlastní matku oblečenou ve slavnostních šatech své zesnulé matky, zvolal, že není hodna je nosit. Podle burgundského práva měly šaty jeho matky připadnout jeho sestře Suavegottě. Královna přesvědčila Zikmunda, aby se vypořádal se svým synem. Tvrdila, že Sigerich plánoval Zikmundovu vraždu, aby se zmocnil a také si údajně činil nároky na Ostrogótské království jeho dědečka Theodoricha Velikého. Zikmund nařídil, aby syna v opilosti vzali a utopili ho ve studni. Poté přemožený výčitkami svědomí, se stáhl do kláštera, který založil. Zde žil mnišským životem a modlil se, aby mu bylo odpuštěno. V roce 523 se Chrodechilda, dcera Chilpericha II. Burgundského, kterého v roce 493 zavraždil Zikmundův otec Gundobad, chtěla pomstít za vraždu svého otce a tak podněcovala své syny proti Zikmundovi, čímž vyvolala mezi Burgundy občanskou válku, která vedla k Zikmundovu sesazení, uvěznění a následující rok k jeho zavraždění. V roce 523 napadli království Burgundů čtyři franští králové, Chlodomer, Childebert I., Chlothar I. a Theuderich I., děti franského krále Chlodvíka I. a Chrodechildy. Zikmund spolu s bratrem Godomararem vedli burgundskou vojsko proti franským králům, ale bitvu prohráli. Godomar uprchl, zatímco si Zikmund oblékl mnišský hábit a ukryl se v cele poblíž svého opatství. Byl zajat Chlodomerem, králem Aureliana, s'at a jeho tělo bylo vhozeno do studny. Spolu se Zikmundem byla zavražděna i jeho manželka a jejich děti. V roce 535 byly Zikmundovy ostatky vyzvednuty ze studny v Coulmiers a pohřbeny v opatství Saint Maurice d'Agaune ve švýcarském kantonu Valais. Nakonec byl kanonizován. Dodnes se dochovala korespondence mezi Zikmundem a Avitem z Vienne, který byl básníkem a jedním z posledních mistrů klasického literárního umění. V roce 1366 převezl císař Svaté říše římské Karel IV. Zikmundovy ostatky do Prahy, kde Zikmund byl postupem času vnímán jako patron Království českého, nyní Česka. Relikviář svatého Zikmunda je také v polském Płocku. Karel IV. dal světcovo jméno jednomu ze svých synů, pozdějšímu uherskému králi Zikmundovi Lucemburskému, který byl zároveň i českým králem a císařem Svaté říše římské. V roce 1424 Zikmund na počest svatého Zikmunda nechal v Budíně postavit kostel. Téhož roku odvezl ostatky svatého Zikmunda z Prahy do uherského Varadína, aby je ochránil před vzbouřenými husity. Zdroj: wikipedie

Barbora z Nikomédie, též svatá Barbora (3.století[?] - 305[?]) byla panna a mučednice ve starověké

Nikomédii, patřící ke čtrnácti svatým pomocníkům, kteří byli voláni zvláště v těžkých chvílích, například při morových epidemiích. Jejich společná památka se slaví 4. prosince. O svaté Barboře se dochovaly pouze kusé zprávy, přesto ji katolická církev řadí mezi světce a mučedníky. Svatá Barbora byla pravděpodobně s'ata mečem za vlády císaře Galeria (260-311) během pronásledování křesťanů kolem roku 305. Existují však i další legendy jejího úmrtí. Podle nich měla být svatá Barbora krásná dívka, jež se narodila v druhé polovině 3. století, nebo na začátku 4. století v Nikomédii, jako jediná dcera v rodině bohatého kupce Dioskura. Její matka brzy zemřela a krutý otec vedl dceřinu výchovu v ryze pohanském duchu, dle tehdejší helénistické kultury. Aby ji ubránil před zlými vlivy okolního světa, zejména před tehdy stále zakázaným křesťanským učením, uvěznil dceru v kamenné věži, kde ji obklopil vším přepychem. Jeden z přítomných sloužících byl však tajným křesťanem, a tak Barboru k této víře také přesvědčil. K úctě Nejsvětější Trojice pak nechala ve věži prolomit třetí okno. Dle legendy si dopisovala se slavným křesťanským učencem Órigenem, který pak k ní poslal kněze, od něhož Barbora přijala křest; zároveň se zaslíbila Kristu a učinila slib ustavičného panenství. Když ji otec začal nutit, aby se provdala, Barbora mu oznámila, že je pokřtěna a zasnoubena s nebeským chotěm, protože jen v křesťanství je pravda a spasení. To ohromilo pohana Dioskura, jehož plány a naděje byly zmařeny. Barbora musela uprchnout. Na útěku se dostala k jakési skále, která se před ní zázračně otevřela a Barbora se skryla ve skalní puklině (proto je patronkou horníků). Nějaký pastýř však prozradil Dioskurovi její úkryt, a tak ji dopadl a odvedl. Chtěl ji hladem a vězněním donutit k povolnosti, ale marně. I rozzuřil se otec tou měrou, že ji svázal a odvedl k soudci Marcianovi, kde Barboru udal jako křesťanku. Soudce dal přinést mučidla, a když se jich nezalekla, dal jí strhnout šaty, Barbora byla do krve zbičována a její rány byly ještě rozdírány střepinami. Když se ani poté nezřekla víry v Krista, byla

drásána železnými mučidly, pálena hořícími pochodněmi a na potupu jí byly uříznuty prsy. Nahá pak byla odvedena na popraviště a sám otec její sťal ji hlavu mečem. V tom okamžiku vyšlehl z jasného nebe blesk a na místě krutého otce zabil. (Z té příčiny se stala patronkou dělostřelců a pyrotechniků). Podle legendy se modlila před svou smrtí za kající hříšníky, a proto je též vzývána jako přímlovkyně za šťastnou hodinu smrti. Svaté Barboře je zasvěceno mnoho kostelů. Nejznámější je kutnohorský chrám svaté Barbory. Svatá Barbora je uctívána jako ochránkyně proti smrti bleskem, požáry a vůbec před rizikem náhlé či násilné smrti, je proto patronka havířů, dělostřelců, pyrotechniků, architektů, matematiků a dalších rizikových povolání, a rovněž dětí. Mezi známé ctitele svaté Barbory patřil papež sv. Řehoř I. Veliký či sv. Stanislav Kostka. Světice je uctívána i východní církví a je označována za velkomučednici. V prosinci 2011 v kostele Povýšení svatého kříže v Karviné-Fryštátě byly nalezena mimo jiné vzácná gotická freska, která zobrazuje utrpení svaté Barbory. V ikonografii je vyobrazována s křížem, palmovým listem, pavím perem (páv, symbol nesmrtelnosti), mečem (symbol jejího mučednictví) nebo jako držící kalich s hostií (symbol svátosti oltářní, již jí kvůli očekávané smrti před popravou přinesl anděl). Také bývá představována s věží obvykle s třemi okny či její miniaturou, kterou drží v ruce. Od jména svaté Barbory je odvozen i název pro barbituráty, podle kyseliny barbiturové pojmenované podle objevu na svátek svaté Barbory. Na španělských a francouzských lodích býval obraz sv. Barbory vyvěšen nad komorou, v níž se skladoval střelný prach; tato komora sama se nazývala „Barborou“. Na českém venkově (i na Moravě a ve Slezsku) byl ještě v 19. století zvyk *chodit se sv. Barborou* čili *chodit barborkou*. V den sv. Barbory (nebo v jeho předvečer) chodily svobodné dívky nebo i vdané ženy z domu do domu, přičemž byly ustrojené za „Barborky“. V různých krajinách se oblékaly různě, někde do bílých šatů, jinde do černých, často měly závoj a okrašlovaly hlavu věnečkem. Zpravidla držily v ruce metličku a s ní dítkám hrozily, ale nosily též košíčky, ve kterých byly dárky pro děti – jablka, hrušky apod., a někdy též rozdávaly cukrová srdíčka od sv. panny Barbory. V některých krajinách chodili s Barborkami i andělé, čerti a další maškary. Když vešly do stavení, předváděly Barborky nějaký krátký výstup ze života sv. Barbory, zpívaly, modlily se, rozdávaly dárky a občas i metličkou vyplácely zlobivé děti. Toto *chození barborkou* bylo pozůstatkem a upomínkou na velké divadelní hry o sv. Barboře, které se kdysi při obchůzkách Barborek provozovaly. Zdroj: wikipedie

Na jižní straně podstavce uprostřed vyniká figurální reliéf ležící sv. Rozálie s lebkou (v nice ztvárněné jako stylizovaná jeskyně). Na protilehlé straně je výklenek s vyrytým nápisem: Opravena r. 1888.

Svatá Rozálie (1130 – 4. září 1166) je křesťanská světice uctívána zejména jako ochránkyně proti nakažlivým nemocem. Narodila se kolem roku 1130 na Sicílii do normanské šlechtické rodiny Sinibaldi. Rozálie pravděpodobně nejprve vstoupila do kláštera, ale klášterní život se jí údajně zdál být příliš pohodlný, proto se rozhodla odejít a žít jako poustevnice. Usadila se v jeskyni na Monte Pellegrino poblíž Palerma, kde také zemřela. Když byly v roce 1624 nalezeny její ostatky, byly převezeny do Palerma, kde poté skončila morová epidemie. V roce 1624 vypukla v Palermu morová epidemie. Podle legendy epidemie ustala poté, co byly ostatky svaté Rozálie přeneseny a pohřbeny v palermském dómu. Svatá Rozálie je patronkou Palerma a ochránkyní proti moru. Rozáliin kult byl velmi rozšířen především v 17. a 18. století v Itálii, a to hlavně na Sicílii, kdy se rozšířil prostřednictvím jezuitského řádu. Nesčetní poutníci vyhledávali poutní místo na Monte Pellegrinu (dodnes jedno z nejnavštěvovanějších poutních míst v celé Itálii). Také hrob v palermském dómu je dodnes navštěvován nesčetnými věřícími. Rozáliin kult se dostal i do Čech a na Moravu. Je jí zasvěceno několik kapliček. Zdroj: wikipedie

